

Murat ÇUHADAR* - İsmail KERVANKIRAN**

Turizmin Sürdürülebilirliğine Yönelik Yabancı Turistlerin Algı ve Tutumları: Marmaris Örneği

Perceptions and Attitudes of Foreign Tourists Towards the Sustainability of Tourism: Marmaris Case

ÖZET

Günümüzde kalkınma, çevreyle uyumlu olduğu ve çevreyi tahrip etmediği sürece sürdürülebilir olarak kabul edilmektedir. Doğal çevrenin korunması, korunurken kullanılması ve geliştirilmesi turizmin sürdürülebilirliği bakımından önemlidir. Turizm açısından sürdürülebilirlik kavramı; turizmin kaynağı olan doğal, tarihi, kültürel ve sosyal değerlerin korunup geliştirilerek turizm çekiciliklerinin devamını sağlamayı ifade etmektedir. Bu çalışmada, Marmaris'i ziyaret eden yabancı turistlerin, turizmin sürdürülebilirliğine yönelik algı ve tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Elde edilecek araştırma sonuçlarının ışığında Marmaris turizminin daha iyi gelişmesine katkı sağlamak çalışmanın diğer bir amacıdır. Araştırma kapsamında, Marmaris'i ziyaret eden yabancı turistlerin, turizmin sürdürülebilirliğine yönelik algı ve tutumlarını belirlemek amacıyla yabancı turistlere anket uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizi, frekans analizleri, Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis analizleri ile gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Turizm, Marmaris, Yabancı Turistler.

ABSTRACT

Today, development is considered to be environmentally friendly and sustainable as long as it does not harm the environment. Protection of the natural environment, development and beautification, is of great importance for the sustainability of tourism. The concept of sustainability in tourism refers to ensuring the preservation and providing sustainability of the natural, historical, cultural and social values as tourism's resources. In this study, it is aimed to determine the perceptions and attitudes of the foreign tourists' who visit Marmaris towards the sustainability of tourism. In the light of the results of the research to contribute to a better tourism development in Marmaris province is another goal of the study. Within this study, survey method was used in order to determine the perception and attitudes of foreign tourists visiting Marmaris towards the sustainability of the tourism. Data analysis was performed by frequency analysis, Mann-Whitney U test and Kruskal-Wallis analysis.

Keywords: Sustainable Tourism, Marmaris, Foreign Tourists

* Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü.

** Yrd. Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü.

Her ne kadar Smith, Malthus, Ricardo, gibi klasik iktisatçılar iktisadi büyümenin çevre ve doğal kaynaklar üzerindeki etkilerini dikkate almamış olsalar da¹, kaynakların sınırlı olması, sınırlı olan bu kaynakların kullanım alanlarının artması sonucunda bu kaynakların bazı yerlerde tükenmeye başlaması, ekonomik ve doğal çevrenin karşılıklı bağımlılığının kalkınma politikalarında dikkate alınması gerektiği² yaklaşımı, kalkınma ve büyüme modellerinde önemsenmeye başlamıştır. Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun 1987 yılındaki "Ortak Geleceğimiz" başlıklı raporu sürdürülebilir kalkınmayı şöyle tanımlamıştır: "Gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama olanaklarını ellerinden almadan; şimdiki neslin ihtiyaçlarının karşılanabildiği gelişme sürecidir"³.

Kavram olarak tartışılmaya ve kullanılmaya başlandığı günden bu yana ekonomik, çevresel ve sosyal boyutu sürekli vurgulanan⁴ sürdürülebilir kalkınmanın; bütüncül planlama ve strateji geliştirme, gerekli ekolojik süreçleri koruma, kültürel mirası ve bioçeşitliliği koruma, gelecek kuşaklar sürdürülebilir üretim modelleri oluşturma, ülkeler arasında kaynakların kullanımı konusunda adaleti sağlama, gibi ilkeleri benimsediği sürece "sürdürülebilirlik" sağlanmış olacaktır⁵. Bundan dolayı sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi; alınacak kararlara vatandaşların etkin katılımının sağlanmasını, kendi başına ve sürdürülebilir şekilde teknik bilgi ve üretim artışını sağlayabilecek bir ekonomik sistem, uyumsuzluklara dayalı gerilimlere kendi içinde çözüm üretebilen bir sosyal sistem, ekolojik tabanı korumaya özen gösteren bir üretim sistemi, sürekli yenilik peşinde koşan bir teknolojik sistem, ticarete ve finansmanda sürdürülebilirliği sağlayan bir uluslararası sistem, hataları giderme yeteneğine sahip esnek ve ılımlı bir yönetim sisteminin oluşturulması ile mümkün olacaktır⁶. Böylece hem ekolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel kaynaklar koruma-kullanma dengesi içerisinde kullanılacak, hem de kalkınmada beklenen hedefler gerçekleştirilerek, toplumun hayat şartları iyileşecek ve arzu edilen sosyal ve

¹ Mehmet Alagöz, "Sürdürülebilir Kalkınmanın Paradigması", *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, S. 8, 2004, s. 1-23,

² Donella H. Meadows-Dennis L. Meadows-Jorgen Randers-William W. Behrens, *Ekonomik Büyümenin Sınırları*, (Çev. Kemal Tosun ve dğr.), İstanbul: İşletme İktisadi Enstitüsü Yayını, No. 112, 2009.

³ World Commission on Environment and Development (WCED), *Our Common Future*, Oxford: Oxford University Press, 1987.

⁴ Johan Holmberg-Richard Sandbrook, *Sustainable Development: What Is to be Done? Making Development Sustainable: Redefining Institutions, Policy, and Economics*, (Ed. J. Holmberg). International Institute for Environment and Development, Island Press, Washington, D.C., 1992.

⁵ C. Michael Hall ve Alan A. Lew, *Understanding and Managing Tourism Impacts: An Integrated Approach*, Routledge, New York, 2009.

⁶ Mehmet Alagöz, "Sürdürülebilir Kalkınmada Çevre Faktörü: Teorik Bir Bakış", *Akademik Bakış*, S. 11, 2007, s. 1-12.

ekonomik gelişme sağlanmış olacaktır. Sürdürülebilir turizm kavramı da sürdürülebilir kalkınma gibi yalnızca kısa dönemde değil; uzun dönemde hem bugünkü hem de gelecekteki kuşakların da turizm faaliyetlerinden faydalanabilmesini amaçlayan, kuşaklararası adaleti benimseyen bir yaklaşımdır. Turizm açısından sürdürülebilirlik kavramı, turizmin kaynağı olan doğal, tarihi, kültürel, sosyal ve estetik değerlerin korunup geliştirilerek çekiciliklerinin devamını sağlamayı ifade etmektedir. Turizmin gelişmesinin gerçekleşmesinde en önemli faktör korumadır⁷. Günümüzde büyüme ve gelişme, çevreyle uyumlu olduğu ve çevreyi tahrip etmediği sürece sürdürülebilir olarak algılanmaktadır. Çevre duyarlılığı konusu, turizm sektörü için de büyük önem taşımaktadır. Doğal çevrenin korunması, geliştirilmesi ve güzelleştirilmesi turizmin sürdürülebilirliği bakımından büyük önem taşımaktadır. Çevre ve doğanın; temiz, bozulmamış ve yıpranmamış olması tüm insanların ve turistlerin beklentisidir⁸. Turizm, doğal çevreye, sosyo-kültürel değerlere bağlıdır. Eğer turizmin sürdürülebilir gelişmesi sağlanacaksa, endüstrinin ekonomik ihtiyaçları ve turistlerin deneyimsel ihtiyaçları karşılanırken bu kaynaklar iyi yönetilmeli ve aynı zamanda kültürel bütünlük, biyolojik çeşitlilik ve yaşam destek sistemleri korunmalıdır⁹.

Günümüzde insanları seyahate yönlendiren en güçlü güdülerin doğal mekânlara; insanların yöresel kültürüne, geleneklerine, sanatına, tarihine, mirasına ve diline olan ilgi ve merak olduğunu söylemek mümkündür. Birçok ziyaretçi için, yerel insanların yaşadığı ortam, sosyal olarak etkileşimleri, yaşam tarzları, düşünceleri önemli çekicilik oluşturmaktadır. Ziyaretçiler; yerel sanatı, mimariyi, kutlamaları, festivalleri, kültürü, müziği, yemekleri, içecekleri ve diğer özel aktiviteleri görmek ve onların yaşadığı bu hayatı kendileri de tecrübe etmek istemektedirler. Bununla birlikte eşsiz bir doğal peyzaj, güzel bir deniz kıyısı, muhteşem bir dağ, bitki veya hayvanların yaşadığı çok hoş bir orman seyahat için cazip mekânlar olabilmektedir. Bütün bu doğal ve kültürel çekicilikleri, etkili politikalar ve iyi yönetim sayesinde gelecekte turizmin devam ettireceği düşünülmektedir. Gelecek nesillerin bu kaynaklardan yararlanması için korunması ve devamı önem taşımaktadır. Sürdürülebilir turizm, doğru ve etkili yönetildiği takdirde, çevresel, sosyal ve kültürel bütünlüğü devam ettiren, ekonomik gelişmenin de sağlanmasında, insanoğlunun en büyük özlemlerinin gerçekleşmesine katkı sağlayacak en

⁷ Mustafa Sarkım, *Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Turistik Ürün Çeşitlendirme Politikaları ve Antalya Örneği*, (Basılmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İzmir 2007.

⁸ Ercan Yavuz-Yahya Önder Zığndere, "Sürdürülebilir Kalkınmanın Turizme Etkisi", *Balkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. III, S. 4, 2000.

⁹ Rob Harris-Neil Leipen, *Sustainable Tourism: An Australian Perspective*, Butterworth Heinemann, Chatswood, 1995.

önemli araç olabilir¹⁰. Swarbrooke, turizmin iyi yönetilmediği takdirde doğal çevreye büyük zarar verebileceğini, ancak paydaşların doğru kararları sonucunda turizmin gelecekte çevre üzerinde faydalı olabileceğini, bunun da sürdürülebilir turizm politikaları sayesinde gerçekleşeceğini vurgulamaktadır¹¹. Benzer bir şekilde, Hall ve Lew diğer sektörlerin doğal çevreyi daha fazla kirlettiğinden dolayı turizm endüstrisinin etkisinin ve öneminin gittikçe arttığını, uluslararası anlaşmalarda doğal ortamın korunması ve kirleten öder gibi düzenlemelerin uygulanmasında turizm endüstrisinin destek verdiğini, bu yüzden gelecekte ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması konularında turizmin önemli rol oynayacağını belirtmektedir¹².

Günümüzde küreselleşmenin etkilerinin giderek artması, toplumların refah seviyesinin yükselmesi, bilgi teknolojilerinin hızla gelişmesi ve bunların hayatın her alanında kullanılması, çalışma saatlerinin azalıp boş zamanların artması, özellikle gelişmiş ülkelerde emeklilik yaşının düşmesi gibi nedenlerle turizme katılan sayısı sürekli olarak artmaktadır. Artan turist sayısı ile birlikte farklı ürünler arz eden yeni destinasyonların ve farklı istek ve ihtiyaçlar olan yeni turist tiplerinin ortaya çıkması turistik destinasyonların turizm politikalarında değişikliğe gitmelerini zorunlu hale getirmektedir. Bu yüzden turistik destinasyonlar yoğun bir rekabetin yaşandığı turizm piyasasında söz sahibi olmak amacıyla yeni politika ve stratejiler geliştirmektedirler. Uygulanacak olan turizm politikalarının oluşan yeni turist tipinin istek ve ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte, turizmin kaynağını oluşturan çevresel, kültürel ve tarihi kaynaklar koruyan sürdürülebilir turizm anlayışı doğrultusunda olması gerekmektedir. Turizm politikalarını bu şekilde belirleyen ülkeler uluslararası turizm gelirlerinden daha fazla pay alabilecekleri gibi turizmin sürdürülebilirliğini de sağlayacaklardır¹³. Dünya Turizm Örgütü (WTO) sürdürülebilir turizmi; “insanın etkileşim içinde bulunduğu çevrenin bozulmadan korunarak kültürel bütünlüğün, ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşamı sürdüren sistemlerin idame ettirildiği ve aynı zamanda tüm kaynakların ev sahibi bölgedeki insanların ve turistlerin ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçlarını doyuracak şekilde ve gelecek nesillerin de aynı ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri biçiminde yönetildiği bir kalkınma şekli” olarak tanımlamaktadır¹⁴. Sürdürülebilir turizm bir yandan, doğal kaynakları, doğal ve kültürel mirası ve sosyo-ekonomik refahı göz önüne alarak, kültürel, çevresel, biyolojik kalite ve çeşitliliği ve

¹⁰ David L. Edgell-Jason Swanson, *Tourism Policy and Plannig: Yesterday, Today and Tomorrow*, Roudledge, New York, 2013.

¹¹ John Swarbrooke, *Sustainable Tourism Management*, CABI Publishing, London, 2004.

¹² Hall-Lew, *a.g.e.*, s. 321.

¹³ Mustafa Sarkım, “Değişen Seyahat Eğilimleri Kapsamında Sürdürülebilir Turizm Anlayışının Turizm Politikaları Üzerine Etkileri”, *2.Ulusal İktisat Kongresi*, /20-22 Şubat 2008 /DEÜ İİBF İktisat Bölümü, İzmir – Türkiye, 2008.

¹⁴ WTO, Agenda 21 for the Travel and Tourism Industry, 1996.

bunların ev sahibi toplumla entegrasyonunu sağlarken¹⁵, diğer yandan, kültürel ve çevresel zararları en aza indirmeyi, ziyaretçi memnuniyetini yükseltmeyi ve bölge için uzun dönemli ekonomik gelişmeyi artırmayı amaçlamaktadır¹⁶.

Sürdürülebilir turizm, turizm endüstrisi, ziyaretçiler, çevre ve ev sahibi toplum arasındaki çok yönlü, karşılıklı etkileşimlerden kaynaklanan anlaşmazlık ve olumsuzlukların azaltılmasını amaçlayan olumlu bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, doğal kaynakların ve insan kaynaklarının kalitesi ve daha uzun süre devamlılığı için yapılacak çalışmaları kapsamaktadır¹⁷. Sürdürülebilir turizm kavramı, turizmin gelişi güzel, plansız, programsız ve uygun olmayan bir şekilde gelişerek, turist kabul eden ev sahibi toplum üzerinde yarattığı olumsuz etkilere bir cevap olarak ortaya çıkmıştır¹⁸. Bu nedenle bazı araştırmacılar sürdürülebilir turizmi, dünyada turizm hareketlerinde büyük ölçekte etkili olan ve turizmin geliştiği bölgelerde çevresel, ekonomik ve toplumsal olumsuzluklara neden olan kitle turizmi yerine, alternatif turizm kavramı ile birlikte yorumlamaktadır¹⁹. Bu yönüyle turizmin yeni bir türü olan sürdürülebilir turizm, hem turizm gelişmesi nedeniyle oluşan gelirlerin tüm ekonomiye ve topluma dağıtılmasını, hem de turizmin olumsuz etkilerinin en aza indirilerek, tüm kaynakların ve çevrenin sürdürülebilir kullanımını amaçlamaktadır²⁰. Turizmde çevreyle ilişkiler iki yolla ortaya çıkmaktadır: Bir yandan çevresel kaynaklar, turizm ürününün üretimi için gerekli kritik kaynakları sağlarken, diğer yandan da turizm üretimi bilinçli ya da bilinçsiz olarak çevre üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu nedenle turizm bir taraftan çevreyi ve doğal kaynakları yoğun bir şekilde kullanırken, diğer yandan bunları korumak zorunda olan bir sektördür. Özellikle doğal ve ekolojik verilerin yoğun olarak kullanıldığı turizm türlerinde bu verilerin korunması, korunarak ve bilinçli bir şekilde kullanılması çok önemlidir. Bu yüzden sürdürülebilir gelişmesinin desteklenmesi, sosyo-ekonomik yararların maksimize edilmesi ve olumsuz

¹⁵ Krassimira Paskelava-Shapira, "Innovative Partnerships For Sustainable Urban Tourism: Framework Approach And The European Experience". *Travel and Tourism Research Association European Conference: Creating and Managing Growth in Tourism*, Stockholm, Sweden, 2001.

¹⁶ Bernard Lane, "What is Rural Tourism?", *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. II, Issue 1-2, 1994, s. 7-21.

¹⁷ Brian Garrod-Alan Fyall, "Beyond the Rhetoric of Sustainable Tourism?", *Tourism Management*, Vol. XIX, No. 3, 1998, s. 199-212.

¹⁸ Lars Aronsson, "Sustainable Tourism Systems: The Example of Sustainable Rural Tourism in Sweden", *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. II, No. 1-2, 1994, s. 77-92.

¹⁹ Velvet Nelson, *An Introduction to the Geography of Tourism*, Rowman&Littefield Publishers, New York, 2013. s. 236.

²⁰ Zhenhua Liu, "Sustainable Tourism Development: A Critique", *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. XI, No. 6, 2003, s. 459-473.

çevresel etkinin azaltılması gereklidir²¹.

Sürdürülebilir turizm anlayışını daha iyi kavrayabilmek ve doğayla uyum içinde bir turizm gelişimini başarmak için; harekete geçmek için ihtiyaçları tanımak, zayıf elemanları, yerleri, toplulukları desteklemek, kurallı bir şekilde gelişmenin amaçlarını oluşturmak, bölgenin gelişimi ve alanın sahibine karşı aktif bir politika izlemek, malzeme politikasını oluşturmak, doğayı korumak, tarım ve ormanlık alanların kullanımını güçlendirmek, ekonomik aktivitelerin düzenini genişletmek, yerel mimariyi, gelenekler ile kültür ve folklor mirasını korumaya yardım etmek, turizm pazarlaması ve tanıtımını ortaya koymak gibi ilkelerin uygulanması gerekir²². Sürdürülebilir turizm yönetiminde uygulama aşaması kritik bir aşamadır ve sürdürülebilir turizm deneyimi ancak uygulama aşamasında etkili olmaktadır²³. Sürdürülebilirlik kavramı, bizim neyi sürdüreceğimizi tanımladığımız zaman, kullanışlı bir terimdir. Turizmin bakış açısından sürdürülebilirlik kavramı; ekonomik refah, çevre, kültürel kimlik ve sosyal denge gibi faktörlerle ilişkilidir. Turizm destinasyonlarında sürdürülebilirliği başarmak için, bu faktörlerle ilişkili bütün sorumlu kişiler veya paydaşlar, uygun taşıma kapasitelerinin belirlenmesi konusunda söz sahibi olmalı, hukuki düzenlemelere yardımcı olmalı ve uygulamalarda aktif rol almalıdır²⁴.

Günümüzde turizm planlaması yalnızca turist sayısını ve turizm donanımını arttırmaya yönelik planlama yerine, turizm kaynaklarının da sınırlı olduğunu kabul eden ve bu sınırlı kaynakların optimum kullanımını sağlamaya yönelik bir faaliyettir. Bu planlama yaklaşımı iki temel noktaya odaklanmaktadır; Birincisi, olumsuz etkilerin doğal çevre ve sosyal çevrede bozulmaya yol açmaya başladığı eşik noktasının, yani bu ortamdaki taşıma kapasitesinin tanımlanması ve hesaplanması, ikincisi; turizm kaynaklarının gelecek kuşaklarca da kullanılmasını sağlamak, turizmden beklenen yararları sürekli kılacak biçimde, ekonomik hedeflerle çevre program ve stratejilerini bütünleştirmektir²⁵. Turizmin geliştiği mekanlarda bu hedeflerin gerçekleşmesi ve turizmden kaynaklanan olumsuz etkilerin azaltılması için; ekolojik,

²¹ Frederico Neto, "Sustainable Tourism, Environmental Protection and Natural Resource Management: Paradise on Earth", *International Colloquium on Regional Governance and Sustainable Development in Tourism-Driven Economies*, Cancun, 20-22 February, 2002, s. 10.

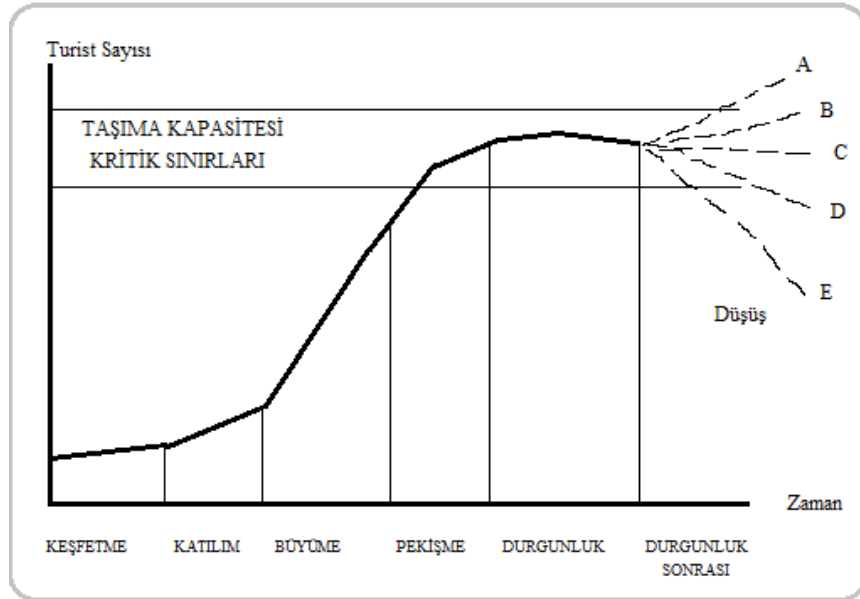
²² D. Buhalis-J. Fletcher, *Environmental Impacts On Tourist Destinations: An Economic Analysis*, Sustainable Tourism Development, Avebury Athenaeum Press Ltd., Netherlands, 1996.

²³ Frank M. Go-David Milne-Lorne J.R. Whitless, "Communities as Destinations: A Marketing Taxonomy For The Effective Implementation of the Tourism Action Plan", *Journal of Travel Research*, Vol. XXI/IV, 1992.

²⁴ Charles R. Goeldner-J.R. Brent Ritchie, *Tourism: Principles, Practices, Philosophies*, John Wiley & Sons, New Jersey, 2009, s. 436.

²⁵ Arslan Sonat, "Çevrenin Turizm Planlaması İçindeki Yeri", *II. Ulusal Turizm Kongresi Bildiri Kitabı*, Kuşadası, 1991. s. 171.

fiziksel, ekonomik, toplumsal ve psikolojik taşıma kapasitelerinin sınırlarının aşılmaması gerekir. Her ne kadar taşıma kapasitelerinin sınırlarını rakamsal olarak belirlemek zor olsa da, turizm kaynaklarının gelecek nesillere aktarılması, ziyaretçilerin tatmini ve yerel halkın da ekonomisi, toplumsal yapısı ve çevresel faktörleri üzerinde istenmeyen etkilerin oluşmaması için hayati önem taşımaktadır. Turizmin doğal ve kültürel çekicilikler üzerinde oluşan etkinin uygun bir düzeyde olması için sınırlarının belirlenmesi gerekir. Bu yönüyle taşıma kapasitesi, turizm sektöründe sürdürülebilirliğin etkili bir ölçütü olarak kabul edilmektedir. Dünya Turizm Örgütü taşıma kapasitesini “turizm merkezlerinde ağırlanabilir turist sayısı” olarak tanımlamıştır²⁶. Daha geniş olarak Kahraman ve Türkay taşıma kapasitesini şu şekilde tanımlamaktadır: “Bir alanı kullanan, fiziksel çevrede herhangi bir olumsuz değişime ve rekreasyonel olanakların kalitesinde bir bozulmaya neden olmayacak en üst seviyede kişi sayısıdır”²⁷. Bunun için turizm bölgelerinin planlamasında göz önünde bulundurulması gereken önemli nokta, turizm bölgesinin ömrünün öngörülebilmesi ve pazardaki durumunun ve gelişim eğrisinin hangi aşamasında olduğunun bilinmesidir.

Şekil 1: Turistik Merkez Yaşam Modeli (A: Canlandırma, B: Kısıtlı büyüme, C: Dengeleme, D: Gerileme, E: Acil Düşüş) (Kaynak: R.W. Butler, 1980).

Turizm bölgelerinde turizm gelişimi bazı aşamalardan geçmektedir. Bu

²⁶ Fernando J.G. Simon-Yeamduan Narangajavana-Daniel P. Marques, “Carrying Capacity in the Tourism Industry: A Case Study of Hengistbury Head”, *Tourism Management*, Vol. XXV/II, April, 2004, s. 275-283.

²⁷ Nüzhet Kahraman-Oğuz Türkay, *Turizm ve Çevre*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2009.

aşamalar Butler tarafından “Turistik Merkez Yaşam Modeli”²⁸ olarak tanımlanmıştır (Şekil 1). Nelson’a göre bu model turizm çalışmalarında kullanılan en etkili yaklaşımdır ve dünyada turizm gelişiminde yaygın olarak uygulanmakta ve tartışılmaktadır²⁹. Turistik destinasyonlar kurulduğu zaman, bu mekânların korunması, yerel halkın turizm planlamalarına katılması³⁰ ve turistlerin memnuniyetlerinin devamı için, öncelikli olarak bu yaklaşıma ihtiyacı vardır. Çünkü turizm dinamik bir sektördür, sürekli ve hızlı bir gelişme göstermektedir. Günümüzde haberleşme, ulaşım ve teknolojinin gelişmesi sonucu, birçok mekâna kolaylıkla ulaşılabilen ve yeni ve farklı mekânlar turizm amacıyla kullanılmaktadır. Bu destinasyonların mekânsal sürdürülebilirliği açısından, taşıma kapasitelerinin sürekli izlenmesi ve olumsuz bir durum olduğunda, hemen önleminin alınması gerekir. Aksi takdirde, Turistik Merkez Yaşam Modelinde olduğu gibi, turistik mekânların arz ve talep durumu çok iyi olsa bile, taşıma kapasitesi konusunda gerekli duyarlılığı göstermezse, turizmin olumsuz etkileri ortaya çıkmaya başlar ve belli bir süre sonra da hızlı düşüş kaçınılmaz olmaktadır.

Türkiye’nin hatta dünyanın en önemli turizm çekim alanlarını sınırlarında barındıran Muğla ili her yıl milyonlarca turisti konuk etmektedir. Sektörde, gelen yabancı turist sayısına göre ulusal sıralamada üçüncü sıraya yükselen Muğla, aynı zamanda, iç turizm hareketlerinde de ilk sıralarda yer almaktadır³¹. Muğla ilinin güneybatısında bulunan Marmaris ilçesinin, güneyinde Akdeniz, batısında Reşadiye Yarımadası ve Kerme Körfezi, kuzeyinde Ula, doğusunda Balan Dağı, Karadağ ve Günlük Tepeleri bulunmaktadır. Marmaris, sıcaklık ve yağış koşulları açısından Akdeniz makro iklim kuşağında yer alır. İlçede yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve bol yağışlıdır. Marmaris’in yıllık ortalama sıcaklığı 15°-16°C olup, yıllık güneşlenme süresi 2720 saattir. TÜİK verilerine göre ilçenin 2014 yılı nüfusu 81.910’dur. Marmaris’in doğal çekiciliklerini, uygun sıcaklık, yağış, nem, güneşlenme süresi gibi iklim koşulları yanında, denize göre konumu, kumu, kıyı yapısı, korunmuş koyları, bitki örtüsü, ormanları, mağaraları, şelaleleri, milli parkı oluşturur. İlçenin en önemli koyları; Bördübet, Kumlubük, Abdi Reis Koyu, Ayın Koyu, Kızıkkumu, Amos Koyu, Marmaris Boncuk Koyu, Turunç, Hisarönü, Selimiyeve en önemli plajları ise; İçmeler Plajı, Turunç Halk Plajı, Cennet Adası Plajı, Sedir Adası Plajı, Uzunyalı Plajı, Boncuk Koyu Plajı’dır. Daha çok yabancı turistlerin talebini karşılayan bu plajların 18’i Mavi Bayrak ödülü almıştır ve Mavi Yolculuğun önemli duraklarından.

²⁸ Richard W. Butler, *The Concept of a Tourist Area Cycle Evolution: Implications for Management of Resources*, Canadian Geographer, Vol. XXIV/I, 1980.

²⁹ Nelson, *a.g.e.* s. 236.

³⁰ İsmail Kervankıran-Kadir Temurçin, “Afyonkarahisar Ekoturizme Yönelik Yerel Halkın Yaklaşımları”, *Coğrafyacılar Derneği Yıllık Kongresi Bildiriler Kitabı, 19-21 Haziran 2013*, Fatih Üniversitesi, İstanbul, s. 319-324.

³¹ Muğla Valiliği, *Muğla İli Turizm Sektörünün Kümelene Analizi ve Makro Düzey Stratejik Plan*, Muğla 2010.

Marmaris'te deniz turizminin yanında dağ yürüyüşü, kaya tırmanışı, av turizmi, bisiklet ve at turları, kamp turizmi, doğa turizmi, yat turizmi, kongre turizmi, spor turizmi, jeep safari turları gibi farklı turizm etkinlikleri yapılmaktadır. Aralık 2012 itibari ile Marmaris'te bakanlık belgeli 1567 tekne kapasitesine sahip 6 ve belediye belgeli 320 tekne kapasitesine sahip 2 marina bulunmaktadır ve bu marinalardan ikisi Mavi Bayrak ödüllüdür. Bu yönüyle Marmaris son yıllarda yat ve marina turizmi açısından sadece Türkiye'de değil, dünyada turistik cazibe merkezi haline gelmiştir.

Marmaris'in Turunç, Kumlubük ve Çitbükü koyları plajları, bir yandan çevrenin güzelliği ve bir yandan da temiz kumsallarıyla, yat turizminin gelişmesini büyük ölçüde teşvik etmektedir. Bu doğal ve kültürel çekicilikleri ile Marmaris, turizmde "planlı gelişme" örneği sayılabilecek olan, 1978 yılında dönemin Turizm ve Tanıtma Bakanlığı tarafından desteklenen Köyceğiz Turizm Gelişim Projesi'ne dâhil edilmiştir. Bu çekim merkezinde yatırımların esas yoğunluk bölgesi Köyceğiz Gölü kıyılarıdır ancak Köyceğiz ile birlikte Bodrum, Marmaris ve Fethiye doğrultusundaki bütün bu kıyı bölgesi, Büyük Turizm Projesi Uygulama Bölgesi sınırları içinde kalmaktadır³². Marmaris, batı ülkelerindeki kıyı sayfiyelerinden bazılarının geçirdiği deneyimleri yaşamıştır. Buralara da önce sanatçılar ya da ünlü kişiler gelmiş, sonra bunları görmeye gelenler ve daha sonra da ün kazandıkları için mutlaka görelim diyenlerin akınına uğramıştır. Yakın yıllardaki yeni bir eğilim de iklim koşullarının yumuşaklığı nedeniyle, Marmaris'in, emeklilerin tercih ettikleri bir yer haline gelmesidir³³. Marmaris ve yöresi tarihi çok eski çağlara kadar giden ve halen Karya, Helen ve Osmanlı uygarlıklarına ilişkin eser ve kalıntılar bulunduran tarihsel olarak zengin bir geçmişe sahip olan bir bölgede yer almaktadır. Marmaris'in tarihsel zenginliği özellikle kültür turizmi açısından büyük önem taşımaktadır³⁴. Karia (Karya), Physkos, Loryma (Bozukkale), Amos, Cedrae, Hydass, Erine, Castabus (Pazarlık), Saranda (Söğüt), Bybassios, Euthenna (Altınsivrisi) antik kentleri, Marmaris kalesi, Hafsa Sultan Kervansarayı, Marmaris Müzesi, Halıcı Ahmet Urkay Müzesi Marmaris'in en önemli kültürel turizm çekiciliklerini oluşturmaktadır.

Marmaris ilçesine gelen yabancıların büyük bölümünü Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin vatandaşları oluşturmaktadır ve bu grupta ilk sıraları ise Almanya'dan ve Büyük Britanya'dan gelen turistler paylaşmaktadır. Yerli turistlerin de yabancı turistlerin de 2000 yılından bu yana ortalama kalış süreleri kısmi bir düşüş gösterse de (Tablo 1), genel olarak turistler Marmaris'te, ortalama 5,1 günlük bir tatil geçirmektedirler ki bu değer, 3 gün

³² Hayati Doğanay, *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, 2001, s. 501.

³³ Nazmiye Özgüç, *Turizm Coğrafyası: Özellikler ve Bölgeler*, Çantay Kitabevi. İstanbul, 2011, s. 515.

³⁴ Muammer Tuna, *Turizm, Çevre ve Toplum: Marmaris Örneği*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2007.

olan Türkiye ortalamasının oldukça üzerindedir (Tablo 2). Ortalama kalış sürelerindeki söz konusu düşüşe karşın, aynı dönemde gecelermeler iki katından fazla bir artış kaydetmiştir³⁵. Tablo 1’de görüldüğü gibi, Marmaris ilçesinde yerli ve yabancı konaklayan ve geceleleyen turist sayısı düzensiz bir şekilde artmaktadır. 13 yıllık sürede yabancı konaklayan turistlerin artış oranı % 162 iken, yerli konaklayan turistlerin artış oranı %158’dir. Hem 2000 hem de 2014 yılında toplam konaklayan turist sayısı içerisinde, yabancı konaklayan turistlerin oranı % 70; yabancı geceleleyen turistlerin oranı %85 iken, yerli konaklayan turistlerin oranı % 30 ve yerli geceleleyenlerin oranı ise %15 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre, Marmaris’te konaklayan ve geceleleyenlerin büyük çoğunluğunu yabancılar oluşturmaktadır. Tablo 2’ye bakıldığında ise Marmaris’te konaklayan ve geceleleyen yabancı ve yerli turistlerin Muğla ili ve Türkiye içerisindeki oranları görülmektedir. 2000 yılında Marmaris’te yabancı konaklayanların oranı Muğla ili içerisinde % 34,8, Türkiye’de ise % 3,3 iken, yerli konaklayanların oranı Muğla ili içerisinde % 15 ve Türkiye’de ise % 1,1’dir. 2014 yılında ise, Marmaris’te yabancı konaklayanların oranı Muğla ili içerisinde % 31’e, Türkiye’de ise % 2,5’e düştüğü, yerli konaklayanların oranı ise Muğla ili içerisinde % 15’den % 24’e ve Türkiye’de ise % 1,1’den % 1,5’e yükseldiği görülmektedir.

Tablo 1: Marmaris İlçesi Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Konaklama ve Geceleme Sayısı, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranları (2000 – 2014)

Yıllar	Konaklama Sayısı			Geceleme Sayısı			Ort. Kalış Süre	Doluluk Oranı (%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam		
2000	224.343	99.654	323.997	1.658.784	295.041	1.953.825	6	29.46
2002	505.755	107.922	613.677	2.752.167	344.190	3.096.357	5	53.23
2004	398.120	87.091	485.211	2.728.204	259.742	2.987.946	6.2	55.12
2006	320.656	135.337	455.993	2.177.983	395.783	2.573.766	5.6	47.91
2008	409.010	182.422	591.432	2.437.767	485.517	2.923.284	4.9	56.54
2010	547.797	209.296	756.331	3.187.378	535.150	3.722.528	4.9	53.41
2012	605.579	208.115	813.694	3.711.775	627.305	4.339.080	5.3	57.30
2013	589.208	257.606	846.814	3.770.754	752.063	4.522.817	5.3	54.52
2014	600.958	259.923	860.881	4.101.238	675.298	4.776.536	5.5	56.32

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri, 2015.

³⁵ İlkay Südaş, *Avrupa Ülkelerinden Türkiye’nin Batı Kıyılarına Yönelik Göçler: Marmaris Kuşadası ve Ayvalık İlçelerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2012, s. 103.

Tablo 2: Marmaris'in 2000 ve 2014 Yıllarında Turizm İşletme Belgesi Tesislerde Konaklama ve Geceleme Sayılarına Göre Muğla İli ve Türkiye Turizmi'ndeki Payı

	Konaklama Sayısı			Geceleme Sayısı			Ort. Kalış Süre	Dolu Oran
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam		
2000								
Marmaris	224.343	99.654	323.997	1.658.784	295.041	1.953.825	6	29.46
Muğla	643.688	685.769	1.329.457	3.950.556	1.433.526	5.384.082	4	29.90
Türkiye	6.804.076	8.855.902	15.659.978	28.510.906	16.475.699	44.986.605	3	36.82
Muğla (%)	34.8	15	25	42	21	36		
Türkiye (%)	3,3	1,1	2	5,8	1,8	4,3		
2014								
Marmaris	600.958	259.923	860.881	4.101.238	675.298	4.776.536	5	56.32
Muğla	1.935.104	1.081.520	3.016.624	11.238.477	2.918.072	14.156.549	4	53.49
Türkiye	23.609.016	17.292.422	40.901.438	97.581.075	32.448.842	130.029.917	3	51.84
Muğla (%)	31	24	29	36	23	34		
Türkiye (%)	2,5	1,5	2,1	4,2	2,0	3,6		

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve TÜİK, 2015.

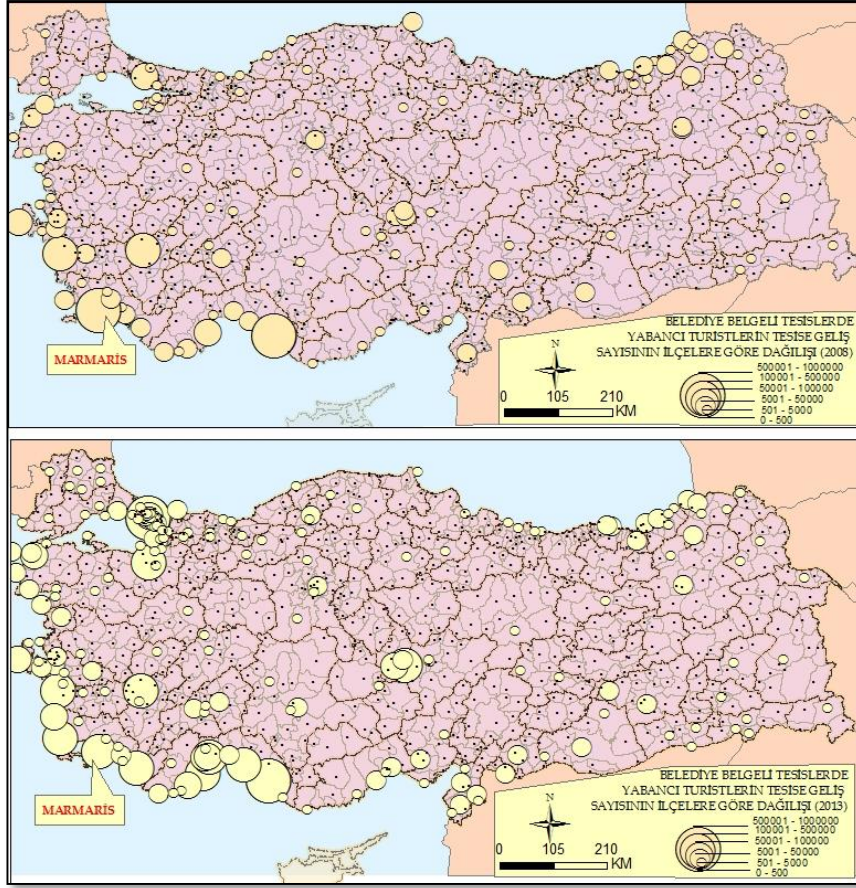
Çalışma alanı olan Marmaris'in de içinde bulunduğu Akdeniz havzası dünyanın en gözde turist çekim merkezlerinden birisi konumundadır. Birleşmiş Milletlerin yayınladığı bir rapora göre, Akdeniz havzasındaki turist sayısı 1980'lerde 100 milyon civarındayken, bu rakamın 2025'de 760 milyona çıkacağı tahmin edilmektedir. Bu gelişme, bölgede yiyecek, su ve insan kaynakları üzerinde ciddi bir baskı oluşturmaktadır³⁶. Akdeniz havzasındaki diğer ülkelere göre daha sonra gelişme gösteren Türkiye'nin güneybatı kıyıları, uygun iklim koşulları ve eşsiz plajlarından dolayı, turizm yatırımcıları açısından cazip mekânlardır. Bölgede özellikle dış turizmi geliştirmek amacıyla, 1981'de hizmete giren Dalaman Havalimanı belli bir süre sonra talebi karşılayamamış ve daha sonra 2006 yılında yeni dış hatlar terminali inşa edilmiştir. Böylece yılda 10 milyon turist kapasiteli havalimanından, dünyanın birçok ülkesinden direkt olarak ziyaretçi gelmeye başlamıştır. Bununla birlikte, Marmaris gibi turizm bölgelerinde hızlı fakat plansız büyümeden dolayı, yakın gelecekte büyük tahribatla karşılaşacağı tahmin edilmektedir. Özgüç'e³⁷ göre de Marmaris, biraz daha geç başlayan turizm gelişme süreci nedeniyle, daha değişik bir gelişme çizgisine girmiş, bu bölgede daha büyük oteller yer almaya başlamış, fakat burası da artık aşırı kalabalıklaşmaya başlamıştır. Bu hızlı ve plansız büyümeyle birlikte sahiller yetersiz kalmakta, yeni binalar, gürültü ve kirlilik artmaktadır. Turizm bölgeye ekonomik olarak gelir getiren bir sektör olmakla birlikte, yerel halkın ve turistlerin üzerindeki

³⁶ John Urry, *Turist Bakışı*, (Çev. E. Tataroğlu-İ. Yıldız), Bilge Su Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 101.

³⁷ Özgüç, *a.g.e.*, s. 515.

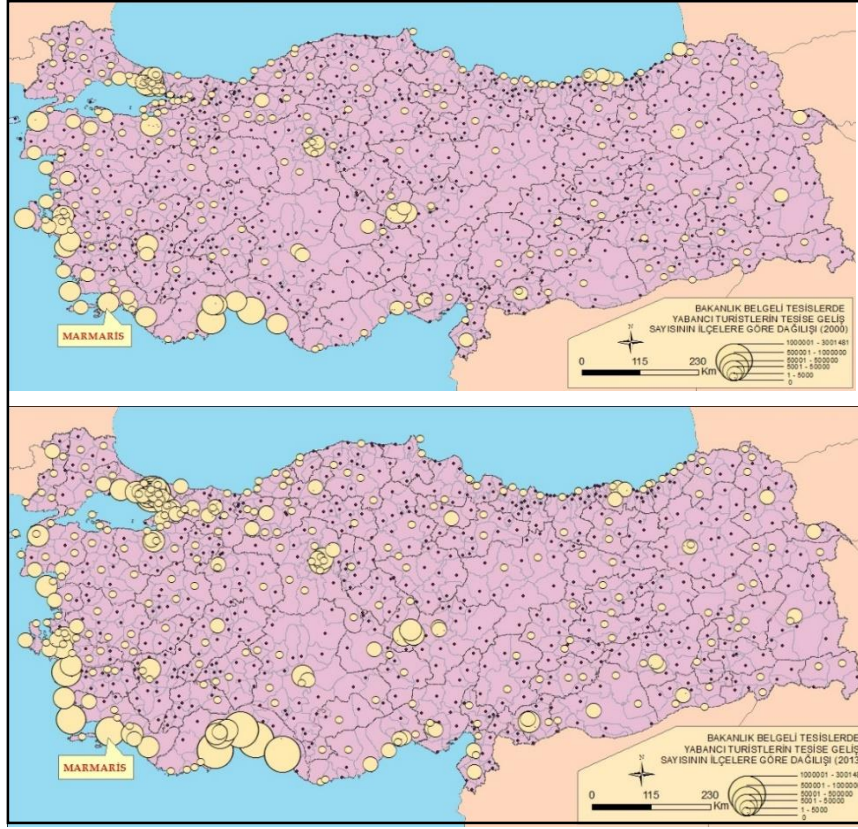
olumsuz etkisi hissedilmeye başlamıştır. Bu tür olumsuzluklara karşı gerekli önlemler alınmaz ise, Butler'ın, Turistik Merkez Yaşam Model'inde belirttiği gibi, bu mekânlar belli bir süre sonra durgunluk ve doygunluk yaşayacak, hatta gelecekte bazı turistik destinasyonlarda olduğu gibi düşüş yaşayacaktır. Bu tür olumsuzlukların yaşanmaması için, bu mekanların ekolojik, fiziksel, ekonomik, toplumsal ve psikolojik taşıma kapasitelerinin sınırlarının önceden belirlenmesi, yerel halk üzerinde oluşan olumsuz etkilerin giderilmesi ve turistlerin bu konudaki görüşleri sürekli izlenerek, memnuniyet derecelerinin artırılması gerekmektedir.

Marmaris'in diğer ilçelere göre turist talebinin mekânsal dağılımını karşılaştırmak için hem belediye belgeli tesislerde konaklayan yabancı turist verileri, hem de bakanlık (işletme) belgeli tesislerde konaklayan yabancı turist verileri değerlendirilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile TÜİK'ten elde edilen belediye belgeli tesislerin ilçelere göre verileri 2008 yılından itibaren bulunduğundan, mekânsal dağılımı göstermek için 2008 ve 2013 yıllarının verileri kullanılmıştır. Buna göre, 2008 yılında Alanya (842.907), Marmaris (614.381), Pamukkale (284.412), Kuşadası (150.154), Çeşme (93.812), Kemer (82.119) ve Fatih (69.855) yabancı turistler tarafından en fazla tercih edilen ilçelerdir. 2013 yılında, yabancı turistlerin tercihlerinde mekânsal olarak güney ve batı kıyılarında kümelenmelerin olduğu görülmekle birlikte, Fatih (İstanbul) ilçesinde beş yıllık süreçte ciddi artışın (%1800) olduğu göze çarpmaktadır. Bu artışta, İstanbul'da son yıllarda kongre turizmi, "İstanbul Shopping Fest" benzeri festivallerin ve kültürel turizm gibi etkinliklerin etkisinin büyük olduğunu söylemek mümkündür. 2013 yılında, Fatih (1.327.359), Alanya (509.210), Bodrum (276.550), Osmangazi (263.080), Kuşadası (243.086), Pamukkale (239.243), Kemer (234.604) ilçelerinin yabancı turistler tarafından daha fazla tercih edildiği görülmektedir (Şekil 2). Marmaris'te geçen beş yıllık sürede ciddi olarak azalma gerçekleşmiştir. 2008'de belediye belgeli tesislerde yabancı turistlerin tesise geliş sayısı 614.381 iken, 2013 yılında bu değer 191.030'a düşmüştür. Türkiye'nin en önemli turistik çekim merkezlerinden birisi olan Marmaris'in yabancı turistler tarafından tercihinin bu derece azalması düşündürücüdür.

Şekil 2: Türkiye’de 2008 ve 2013 Yıllarında Belediye Belgeli Tesislerde Yabancı Turistlerin Tesise Geliş Sayılarının İlçelere Göre Dağılımı.

Kültür ve Turizm Bakanlığı ile TÜİK’ten elde edilen işletme belgeli tesislerde konaklayan yabancı turistlerin ilçelere göre verileri ise 2000 ve 2013 yılları değerlendirilmiş ve ilçelere göre mekânsal dağılımı haritalandırılmıştır. Buna göre çalışma alanı olan Marmaris’te geçen 14 yıl içerisinde %163’lük bir artış olduğu görülmektedir. Marmaris’te bakanlık (işletme) belgeli tesislerde 2000 yılında 224.343 yabancı turist konaklarken, 2013 yılında ise 589.208 kişi konaklamıştır. Türkiye’deki tüm ilçeler içerisinde Marmaris 2000 yılında 9. sırada iken, 2013 yılında 10. sıraya düşmüştür. 2013 yılında işletme belgeli tesislerde konaklayan yabancı turistlerin Türkiye’de en fazla tercih ettiği ilçeler; Kemer (2.220.293), Alanya (2.187.729), Manavgat (2.121.513), Serik (1.978.787) ve Fatih (1.768.949)’dir. Şekil 3’e bakıldığında yabancı turistlerin genelde Antalya ilçelerini daha fazla tercih ettikleri görülmektedir. Çalışma alanı olan Marmaris’te ise geçen 14 yıllık süreçte artış olmasına karşın bu artışın beklenilenin altında olduğu görülmektedir.

Şekil 3: Türkiye’de 2000 ve 2013 Yıllarında Bakanlık Belgeli Tesislerde Yabancı Turistlerin Tesise Geliş Sayılarının İlçelere Göre Dağılımı (Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri ve TÜİK)

Yöntem

Araştırma kapsamında, Marmaris'i ziyaret eden yabancı turistlerin, turizmin sürdürülebilirliğine yönelik algı ve tutumlarını belirlemek amacıyla yabancı turistlere anket uygulanmıştır. Anketler İngilizce olarak hazırlanmış ve anket uygulaması yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Hazırlanan anket formlarında, alan yazında yapılmış ilgili çalışmalardan ve bu alandaki kuramsal-kavramsal bilgilerden yola çıkılarak hazırlanmış soru ve ifadeler katılımcılara yöneltilmiştir. Anket formlarının katılımcılar tarafından cevaplanmasında konu ile ilgili eğitilen anketörlerden yararlanılmıştır. Araştırmanın evrenini Marmaris sınırları içerisindeki Kültür ve Turizm Bakanlığı işletme belgeli konaklama tesislerinde konaklayan yabancı ziyaretçiler oluşturmaktadır. Marmaris'teki konaklama işletmelerinde konaklayan kişi sayıları 2012 yılında 605 bin 579'i; 2013 yılında 589 bin 208, 2014 yılında ise 600 bin 958 kişi olarak gerçekleşmiştir. Çalışmada, ana kütleli oluşturan birey sayısının fazla olması, zaman ve maliyet gibi

kısıtlılıklar göz önünde bulundurularak örnekleme yapılmıştır. Örneklem hacmi, % 95 güven Aralığında, \pm % 5 yanılma payı ile 383 kişi olarak belirlenmiştir. Hazırlanan anket formları, 2014 yılı Nisan - Ağustos döneminde Marmaris'teki bakanlık belgeli konaklama işletmelerinde konaklayan yabancı ziyaretçilere yönelik olarak uygulanmıştır. Hatalı ve eksik doldurulabileceği ihtimaline karşı toplam 400 adet anket formu katılımcılara dağıtılmış, gerekli açıklamalar yapılarak doldurmaları istenmiştir. Hatalı ve eksik doldurulan anket formları değerlendirmeye alınmamıştır, sonuç olarak 390 adet anket formunun istatistiksel analizlere uygun olduğu görülmüştür. Anket formlarından elde edilen verilerin analizi, SPSS (Sürüm 20) istatistik programı yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla öncelikle veriler bilgisayara yüklenerek veritabanı oluşturulmuş, verilerin bilgisayara yüklenmesinin ardından çalışmanın amacına uygun olarak analiz aşamasına geçilmiştir. Elde edilen verilerin analizi, frekans analizleri, Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis analizleri ile gerçekleştirilmiştir.

Analiz ve Bulgular

Çalışmada kullanılan anket formları üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, ankete katılanların cinsiyet, yaş aralığı, meslek, gelir, eğitim ve medeni durumu gibi demografik bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde, katılımcıların hangi ülkeden geldikleri, Marmaris'i ziyaret nedenleri, seyahatin şekli, kaçınıcı defa ziyaret edildiği, konakladıkları tesis türü ve Marmaris'te ne kadar süre kaldıklarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Anket formunun üçüncü bölümünde ise, Marmaris'i ziyaret eden yabancı turistlerin Marmaris'te turizmin sürdürülebilirliğine yönelik algı ve tutumlarının belirlenmesine yönelik olarak geliştirilen ifadeler yer almaktadır. Anket formunun üçüncü bölümünde yer alan ifadeler; "1: Kesinlikle Katılıyorum" - 5: Kesinlikle Katılmıyorum" sıra düzeni ile beşli "Likert" türünde hazırlanmıştır. Dolayısıyla, veriler niteldir ve nitel veriler için parametrik olmayan testler uygulanmıştır³⁸. Katılımcıların, Marmaris'teki turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğine yönelik algı ve tutumlarının cinsiyetlerine göre dağılımları arasında farkın bulunup bulunmadığı Mann-Whitney U testi ile; yaş grubu, eğitim durumları ve geldikleri ülkelere göre dağılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı ise Kruskal-Wallis testi ile sınıanmıştır. Uygulanan Kruskal-Wallis testi sonucunda gruplar arasında bir farklılık saptandığında, farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için ise yine Mann-Whitney U testinden yararlanılmıştır. Çalışmada kullanılan istatistiksel analizlerin anlamlılık derecesini belirlemede 0,05 anlamlılık düzeyi kabul edilmiştir. Çalışmada öncelikle, anketi cevaplayan yabancı ziyaretçilerin demografik özelliklerine ilişkin elde edilen verilerin normal

³⁸ Murat Yeşiltaş-Burak Murat Demirci, "İş Görenlerin Yıldırma Eylemlerine Maruz Kalma Durumları Üzerine Bir Araştırma: Antalya Örneği", *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, c. XXI, S. 2, 2010, s. 199-217.

dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Test sonucunda çalışmada kullanılan verilerin anlamlılık değerlerinin tümünün ($p < 0,05$) 0,05'den küçük olduğu görülmüş, bu durumda verilerin normal dağılmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3'te katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyetlerine göre dağılımı incelendiğinde, kadın-erkek katılımcıları oranını temsil edecek şekilde % 54,4'ünün erkek ($n=212$), % 45,6'sının ($n=178$) ise bayanlardan oluştuğu görülmektedir. Araştırmaya katılan bireylerle ilgili diğer demografik bulgular incelendiğinde, katılımcıların % 27,4'ünün 31-40, % 24,9'unun 21-30, % 21,3'ünün 41-50, % 14,9'unun 18-20 ve % 12,6'sının ise 50 ve üzeri yaş aralığında olduğu görülmektedir. Eğitim durumuna bakıldığında, ön lisans (% 34,9) ve lisans (% 30,8) mezunlarının ilk sırada yer aldığı; lise mezunlarının oranının % 24,9; lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) düzeyi mezunların oranının % 8,2 ve ilköğretim mezunlarının oranının ise oldukça düşük sayıda (% 1,3) olduğu görülmektedir. Katılımcıların % 40,5'i evli olduğunu; % 59,5'i ise bekâr olduklarını belirtmişlerdir. Ankete katılan bireylerin meslek dağılımları incelendiğinde, işçi (% 8,5), tüccar (% 6,7) ve emekli olanların (% 7,9) birbirlerine yakın oransal dağılıma sahip oldukları görülmektedir. Öğrenci olduğunu beyan edenlerin oranının en fazla paya sahip olması (% 29,2) dikkat çekicidir. Bireylerin % 17,9'u memur; % 4,9'u ev hanımı; % 2,6'sı ev hanımı ve % 22,3'ü diğer meslek dallarına mensup olduklarını beyan etmişlerdir. Katılımcıların gelir durumlarına bakıldığında, % 24,1'inin 1000 \$ altında, % 13,3'ünün 1001-2000 \$, % 29,7'sinin 2001-3000 \$ aralığında aylık geliri olduğu; % 32,8'inin ise 3001 \$ üzeri aylık gelire sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 3: Ankete Katılan Bireylerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

		n	%
Cinsiyet	Erkek	212	54,4
	Kadın	178	45,6
		n	%
Yaş grupları	18-20	58	14,9
	21-30	97	24,9
	31-40	107	27,4
	41-50	79	20,3
	50+	49	12,6
		n	%
Eğitim durumu	İlköğretim	5	1,3
	Lise	97	24,9
	Ön lisans	136	34,9
	Lisans	120	30,8
	Lisansüstü	32	8,2
		n	%
Medeni durum	Evli	158	40,5
	Bekâr	232	59,5
		n	%
Mesleki durum	İşçi	33	8,5
	Tüccar	26	6,7
	Memur	70	17,9
	Emekli	31	7,9
	Çiftçi	10	2,6
	Ev Hanımı	19	4,9
	Öğrenci	114	29,2
	Diğer	87	22,3
		n	%
Gelir Durumu	-1000\$	94	24,1
	1001-2000\$	52	13,3
	2001-3000\$	116	29,7
	3001\$+	128	32,8
	Toplam	390	100

Tablo 4'te, ankete katılan bireylerin seyahatlerine ilişkin bilgiler verilmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin, geldikleri ülkelere göre dağılımı incelendiğinde, Marmaris'i ziyaret eden turistlerin en fazla İngiltere'den geldiği dikkat (% 42,3) çekmektedir. Bunu sırasıyla Almanya (% 13,3), Rusya (% 9,9), Hollanda (% 7,9), İrlanda (% 7,7), İskoçya (% 6,9), Fransa (% 4,9) ve diğer ülkelerden gelen turistler takip etmektedir. Bireylerin Marmaris'e ulaşımdaki seyahat türü incelendiğinde, % 35,4'ünün paket tur satın alarak; % 34,9'unun arkadaş grubu ile % 28,7'sinin ise bir seyahat firması veya gruptan bağımsız, bireysel ya da aile olarak geldikleri görülmektedir. Katılımcıların yarıya yakını, (% 48, 5) Marmaris'i ilk kez ziyaret ettiğini, % 16,7'si ikinci kez, % 8,2'si üçüncü kez ziyaret ettiklerini belirtmişlerdir. Marmaris ilçesine yurtdışından turistik amaçlarla dördüncü kez ve üzeri gelenlerin oranı (% 14,1)

ise azımsanmayacak düzeydedir.

Katılımcıların Marmaris'te konaklama süreleri incelendiğinde, % 49,7'sinin sekiz gecedan fazla konakladıkları ifade ettikleri görülmüştür. Bireylerin % 47,7'si, 5-8 gün arasında; % 2,6'sı ise 2-4 gece konakladıklarını belirtmişlerdir. Ankete katılan turistlerin hangi amaçla Marmaris'te buldukları incelendiğinde, tamamına yakınının (% 97,2) tatil amaçlı olarak geldikleri görülmektedir. Ankete katılan bireylerin % 98,2'sinin otel, motel ve tatil köylerinde konakladıkları görülmektedir.

Tablo 4: Ankete Katılan Bireylerin Seyahatlerine İlişkin Bilgiler

		n	%
Geldiği Ülke	Almanya	52	13,3
	İngiltere	165	42,3
	Hollanda	31	7,9
	Rusya	35	9,0
	Fransa	19	4,9
	İrlanda	30	7,7
	İskoçya	27	6,9
	Diğer	31	7,9
	Toplam	390	100,0
		n	%
Seyahat Türü	Bireysel veya Aile Olarak	112	28,7
	Paket Tur Satın Alarak	138	35,4
	Arkadaş Grubu İle	136	34,9
	Diğer	4	1,0
		n	%
Marmaris'i Kaçınıcı Kez Ziyaret Ettiği	İlk Kez	189	48,5
	İkinci Kez	65	16,7
	Üçüncü Kez	32	8,2
	Dördüncü Kez ve Üzeri	55	14,1
	Her Yıl	49	12,6
		n	%
Konaklama Süresi	2-4 Gece	10	2,6
	5-8 Gece	186	47,7
	8 Gecedan Fazla	194	49,7
		n	%
Ziyaret Amacı	Tatil Amaçlı	379	97,2
	Kongre, Seminer, Toplantı Amaçlı	1	0,3
	Alışveriş	7	1,8
	Merak ve Öğrenme İsteği	1	0,3
	İş ve Mesleki Nedenlerle	2	0,5
		n	%
Konaklanan Tesis	Otel, Motel, Tatil Köyü	383	98,2
	Pansiyon	1	0,3
	İkincil Konut	4	1,0
	Akraba-Arkadaş Evi	2	0,5
	Toplam	390	100

Hazırlanan anket formunun son bölümünde, Marmaris'i ziyaret eden yabancı turistlerin, turizmin sürdürülebilirliğine ilişkin algı ve tutumlarına yönelik ifadeler yer almaktadır. Ankette kullanılan "Likert" tipi beşli sıralama ölçeğine uygun olarak elde edilen ortalama puanların yorumlanması ve derecelendirilmesi, Tablo 5'te verilen puan sınırları kriterine göre değerlendirilmiştir. Tabloda yer alan puan sınır değerleri, bireylerin anket formunda yer alan ifadelere katılma durumlarına ait cevapların aritmetik ortalamasının eşit dört aralığını ifade etmektedir.

Marmaris'i ziyaret eden yabancı turistlerin, turizmin sürdürülebilirliğine yönelik algı ve tutumlarının belirlenmesine yönelik olarak anket formunda yer alan ifadelere katılma dereceleri Tablo 6'da verilmiştir. Buna göre, ankete katılan bireylerin "Marmaris turizminin geleceğini iyi görmüyorum", "Marmaris'te turizmin gelişmesi, çevre kirliliğine neden olmaktadır", "Turistik tesislerin sayıca artması, Marmaris'te turizmin gelişiminin bir göstergesi değildir", "Marmaris'te turizmin planlı olarak geliştiğini düşünmüyorum", "Marmaris'te turizmin gelişimi, fiziksel taşıma kapasitesini aşmıştır", "Marmaris'in doğal çekicilikleri baskı altındadır", gibi Marmaris'te turizmin sürdürülebilirliğine ilişkin olumsuz ifadeler yüksek katılım gösterdikleri görülmüştür. Yazarlara göre bu durum, yabancı turistlerin, turizmin plansız gelişiminin, Marmaris turizmi üzerinde olumsuz etkilerinin ortaya çıkmasına ve ileriye yönelik olarak bu olumsuz etkilerinin devam edeceğine ilişkin kaygılarını ortaya çıkarması açısından önemlidir. Ankete katılan bireyler, "Turizmin gelişmesi, Marmaris'te çarpık yapılaşmaya ve betonlaşmaya neden olmuştur" ifadesine ise orta düzeyde katılım göstermişlerdir. Katılımcılar, "Gelecekte tatil amacıyla Marmaris'e yeniden gelmeyi düşünüyorum", "Ziyaretim boyunca Marmaris'te çevresel bir sorunla karşılaşmadım", "Marmaris'in tarihi ve kültürel değerlerinin koruma altında olduğunu düşünüyorum", "Marmaris'in doğal yapısının, ilgili yasalarla koruma altında olduğunu düşünüyorum", "Turizm, Marmaris'in sürdürülebilir gelişimine katkı sağlamıştır" ve "Marmaris'te sürdürülebilir turizm ilkelerine uyulduğunu düşünüyorum" gibi Marmaris turizminin sürdürülebilirliğine yönelik olumlu ifadeler düşük katılım göstermişler; "Marmaris'te turizm faaliyetlerinin uzun yıllar devam edeceğini düşünüyorum." ifadesine ise çok düşük düzeyde katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar, Marmaris'i ziyaret eden yabancı turistlerin, Marmaris'te turizmin sürdürülebilirliğine ilişkin kaygılarını doğrular niteliktedir.

Anket sorularını cevaplayan bireylerin cinsiyetleri ile Marmaris'teki turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğine ilişkin ifadeler verdikleri cevapların dağılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olup olmadığını araştırmak amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Bilindiği üzere, iki ortalama arasındaki farkın test edilmesinde parametrik analizlerden olan t testleri kullanılmaktadır. Ancak çalışmada kullanılan verilerin isimsel (nominal) ve sıralı (ordinal) ölçüm seviyesinde ölçülmüş olması ve normal dağılmaması nedeniyle Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Bu test, t testinin

parametrik olmayan karşılığı olup, iki ortalamayı değil, iki dağılımı karşılaştırmaktadır. Bu nedenle hipotezler; dağılımlar arasında fark bulunup bulunmadığı üzerine kurulmaktadır³⁹. Uygulanan test sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 5: Anket Sorularının Puan Sınırları

	Puan	Ortalama aralığı
Kesinlikle katılıyorum	1	1.00 – 1.79
Katılıyorum	2	1.80 – 2.59
Kararsızım	3	2.60 – 3.39
Katılmıyorum	4	3.40 – 4.19
Kesinlikle katılmıyorum	5	4.20 – 5.00

Tablo 6: Yabancı Turistlerin Marmaris'te Turizmin Sürdürülebilirliğine İlişkin İfadelere Katılma Dereceleri

		n	S.S.	\bar{X}	Katılma Derecesi
1	Marmaris turizminin geleceğini iyi görmüyorum.	390	,756	1,87	Yüksek
2	Marmaris'te turizmin gelişmesi, çevre kirliliğine neden olmaktadır.	390	,810	2,18	Yüksek
3	Turistik tesislerin sayıca artması, Marmaris'te turizmin gelişiminin bir göstergesi değildir.	390	,871	2,26	Yüksek
4	Marmaris'te turizmin planlı olarak geliştiğini düşünmüyorum.	390	,833	2,36	Yüksek
5	Marmaris'te turizmin gelişimi, fiziksel taşıma kapasitesini aşmıştır.	390	,963	2,37	Yüksek
6	Marmaris'in doğal çekicilikleri baskı altındadır.	390	,807	2,47	Yüksek
7	Turizmin gelişmesi, Marmaris'te çarpık yapılaşmaya ve betonlaşmaya neden olmuştur.	390	,798	2,66	Orta
8	Gelecekte tatil amacıyla Marmaris'e yeniden gelmeyi düşünüyorum.	390	,893	3,90	Düşük
9	Ziyaretim boyunca Marmaris'te çevresel bir sorunla karşılaşmadım.	390	,884	4,01	Düşük
10	Marmaris'in tarihi ve kültürel değerlerinin koruma altında olduğunu düşünüyorum.	390	,807	4,06	Düşük
11	Marmaris'in doğal yapısının, ilgili yasalarla koruma altında olduğunu düşünüyorum.	390	,760	4,09	Düşük
12	Turizm, Marmaris'in sürdürülebilir gelişimine katkı sağlamıştır.	390	,827	4,13	Düşük
13	Marmaris'te sürdürülebilir turizm ilkelerine uyulduğunu düşünüyorum.	390	,743	4,17	Düşük
14	Marmaris'te turizm faaliyetlerinin uzun yıllar devam edeceğini düşünüyorum.	390	,786	4,22	Çok düşük

³⁹ Şener Büyükoztürk-Ömay Çokluk-Nilgün Köklü, *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2014, s. 220.

Tablo 8: Cinsiyete Göre Bireylerin Marmaris Turizminin Sürdürülebilirliğine İlişkin İfadelere Katılım Dağılımları Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamları	Anlamlılık
Marmaris turizminin geleceğini iyi görmüyorum.	Erkek	212	196,04	41560,00	0,911
	Kadın	178	194,86	34685,00	
Marmaris'te turizmin gelişmesi, çevre kirliliğine neden olmaktadır.	Erkek	212	198,91	42169,00	0,48 P<0.05
	Kadın	178	191,44	34076,00	
Turistik tesislerin sayıca artması, Marmaris'te turizmin gelişiminin bir göstergesi değildir.	Erkek	212	197,58	41888,00	0,67
	Kadın	178	193,02	34357,00	
Marmaris'te turizmin planlı olarak geliştiğini düşünmüyorum.	Erkek	212	202,04	42832,00	0,175
	Kadın	178	187,71	33413,00	
Marmaris'te turizmin gelişimi, fiziksel taşıma kapasitesini aşmıştır.	Erkek	212	200,04	42408,50	0,354
	Kadın	178	190,09	33836,50	
Marmaris'in doğal çekicilikleri baskı altındadır.	Erkek	212	194,57	41249,00	0,851
	Kadın	178	196,61	34996,00	
Turizmin gelişmesi, Marmaris'te çarpık yapılaşmaya ve betonlaşmaya neden olmuştur.	Erkek	212	206,66	43811,50	0,025 P<0.05
	Kadın	178	182,21	32433,50	
Gelecekte tatil amacıyla Marmaris'e yeniden gelmeyi düşünüyorum.	Erkek	212	194,31	41194,50	0,807
	Kadın	178	196,91	35050,50	
Ziyaretim boyunca Marmaris'te çevresel bir sorunla karşılaşmadım.	Erkek	212	190,88	40467,00	0,334
	Kadın	178	201,00	35778,00	
Marmaris'in tarihi ve kültürel değerlerinin koruma altında olduğunu düşünüyorum.	Erkek	212	197,17	41800,00	0,737
	Kadın	178	193,51	34445,00	
Marmaris'in doğal yapısının, ilgili yasalarla koruma altında olduğunu düşünüyorum.	Erkek	212	193,17	40951,50	0,636
	Kadın	178	198,28	35293,50	
Turizm, Marmaris'in sürdürülebilir gelişimine katkı sağlamıştır.	Erkek	212	199,69	42333,50	0,393
	Kadın	178	190,51	33911,50	
Marmaris'te sürdürülebilir turizm ilkelerine uyulduğunu düşünüyorum.	Erkek	212	196,94	41751,00	0,767
	Kadın	178	193,79	34494,00	
Marmaris'te turizm faaliyetlerinin uzun yıllar devam edeceğini düşünüyorum.	Erkek	212	185,92	39416,00	0,049 P<0.05
	Kadın	178	206,90	36829,00	

Ankete cevap veren bireylerin cinsiyetleri ile Marmaris'teki turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğine ilişkin ifadelere katılım dağılımları arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olup olmadığını test etmek amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testi sonuçlarına incelendiğinde, anket formunda yer alan 14 ifadenin 11'ine katılım düzeyleri ile cinsiyet dağılımları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunamadığı görülmüştür. Bu sonuca göre kadın ve erkek katılımcıların büyük ölçüde anket formunda yer alan ifadelere müşterek katılım sağladığını söylemek mümkündür. Anket formunda yer alan "Marmaris'te turizmin gelişmesi, çevre kirliliğine neden olmaktadır" ($p= 0,048>0,05$) ve "Turizmin gelişmesi, Marmaris'te çarpık yapılaşmaya ve betonlaşmaya neden olmuştur" ($p= 0,025>0,05$) ifadelerine erkek katılımcıların kadınlara oranla daha fazla; "Marmaris'te turizm faaliyetlerinin uzun yıllar devam edeceğini düşünüyorum" ($p= 0,049>0,05$) ifadesine ise kadın katılımcıların erkeklere göre daha fazla katılım gösterdikleri görülmüştür.

Anket sorularını cevaplayan bireylerin yaş grupları ve eğitim durumları ile Marmaris'teki turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğine ilişkin ifadelerle verdikleri cevapların dağılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olup olmadığını araştırmak amacıyla Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Katılımcılar tarafından cevaplanan anket formunun demografik bilgiler bölümünde yer alan yaş aralıkları 5 grupta derlendiğinden, ikiden fazla grup dağılımları arasındaki farkın test edilmesinde yaygın olarak kullanılan Kruskal-Wallis testinin uygun olduğu düşünülmüştür. Verilerin parametrik testlerin varsayımlarını karşılamaması durumunda kullanılan alternatif test, Kruskal-Wallis testidir. Bu test, tek yönlü varyans analizinin parametrik olmayan karşılığı olup ikiden fazla gruba ilişkin sıra ortalamaları arasında fark olup olmadığının araştırılmasında kullanılmaktadır⁴⁰. Anket sorularını cevaplayan bireylerin yaş grupları ile Marmaris'teki turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğine ilişkin ifadelerle verdikleri cevapların dağılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonucunda, herhangi bir yaş gurubuna göre farklılaşma tespit edilememiştir.

Anket sorularını cevaplayan yabancı turistlerin eğitim durumları ile Marmaris'teki turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğine ilişkin ifadelerle verdikleri cevapların sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olup olmadığını araştırmak amacıyla Kruskal-Wallis testi uygulanmış, test sonuçları Tablo 9'da verilmiştir. Kruskal-Wallis testi ile tespit edilen, bireylerin eğitim durumları ile anket formunda yer alan ifadelerle katılım dağılımları arasındaki istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların, hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda istatistiksel

⁴⁰ Büyüköztürk, a.g.e. s. 217; Reha Alpar, *Spor, Sağlık ve Eğitim Bilimlerinden Örneklerle Uygulamalı İstatistik ve Geçerlik-Güvenirlilik*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 252.

olarak anlamlı farklılıkların tespit edildiği yaş grupları Tablo 9’da yer alan “Gruplar Arası Anlamlı Fark” sütununda özetlenmiştir.

Tablo 9: Bireylerin Eğitim Durumu İle Marmaris Turizmine İlişkin İfadelere Katılım Ortalamaları Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	Anlamlılık	Gruplar arası anlamlı fark
Marmaris'te sürdürülebilir turizm ilkelerine uyulduğunu düşünüyorum.	İlköğretim	5	160,50	0,026	3-5
	Lise	97	197,75		
	Ön lisans	136	183,62		
	Lisans	120	194,18		
	Lisansüstü	32	249,59		
Marmaris'te turizm faaliyetlerinin uzun yıllar devam edeceğini düşünüyorum.	İlköğretim	5	106,60	0,022	1-2, 1-4, 1-5
	Lise	97	203,33		
	Ön lisans	136	183,13		
	Lisans	120	195,66		
	Lisansüstü	32	237,64		
Turizm, Marmaris'in sürdürülebilir gelişimine katkı sağlamıştır.	İlköğretim	5	142,20	0,019	2-4,
	Lise	97	214,41		
	Ön lisans	136	191,73		
	Lisans	120	177,17		
	Lisansüstü	32	231,28		
Marmaris'in doğal çekicilikleri baskı altındadır.	İlköğretim	5	225,40	0,018	3-4, 3-5
	Lise	97	198,35		
	Ön lisans	136	173,99		
	Lisans	120	205,94		
	Lisansüstü	32	234,45		

(Gruplar Arası Anlamlı Fark Sütununda 1= İlköğretim, 2= Lise, 3= Ön Lisans, 4= Üniversite, 5= Lisansüstü eğitim düzeyine sahip grupları temsil etmektedir)

Tablo 9’da verilen Kruskal-Wallis testi sonuçlarına bakıldığında, ankete katılan turistlerin eğitim durumlarına göre anket formunun üçüncü bölümünde yer alan bazı ifadeler katılım ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gözlenmiştir. Diğer bir ifadeyle, bireylerin bu ifadeler katılım ortalamaları eğitim durumlarına göre değişmektedir. İstatistiksel olarak anlamlı farklılığın ortaya çıktığı ifadelerden ilki “Marmaris'te sürdürülebilir turizm ilkelerine uyulduğunu düşünüyorum” olduğu görülmektedir. Bu ifadeye katılımda, önlisans ve lisansüstü mezunlarının katılım düzeylerinde farklılaşma ortaya çıkmıştır. Gruplara ait sıra ortalamaları incelendiğinde, lisansüstü mezunlarının sıra ortalamalarının önlisans mezunlarından daha

yüksek olduğu görülmektedir. İstatistiksel olarak anlamlı farklılığın ortaya çıktığı ifadelerden bir diğeri de “Marmaris'te turizm faaliyetlerinin uzun yıllar devam edeceğini düşünüyorum” ifadesidir. Bu ifadeye katılımda, ilköğretim ile lise; ilköğretim ile lisans ve ilköğretim ile lisansüstü mezunlarının katılım düzeylerinde farklılaşma ortaya çıktığı görülmektedir. Bu sonuçlar, eğitim düzeyi yükseldikçe çevresel sorunlara ilişkin kaygıların arttığı şeklinde yorumlanabilir. İstatistiksel olarak anlamlı farklılığın ortaya çıktığı ifadelerden diğeri “Turizm, Marmaris'in sürdürülebilir gelişimine katkı sağlamıştır” ifadesidir. Bu ifadeye katılımda lise ve lisans mezunlarının katılım düzeylerinde farklılaşma ortaya çıktığı görülmektedir. Farklılığın ortaya çıktığı ifadelerden sonuncusu ise “Marmaris'in doğal çekicilikleri baskı altındadır” ifadesidir. Bu ifadeye katılımda önlisans ile lisans ve önlisans ve lisansüstü mezunlarının katılım düzeylerinde farklılaşma ortaya çıktığı görülmektedir. Ankete katılan yabancı turistlerin eğitim durumları ile Marmaris'teki turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğine ilişkin ifadelerle verdikleri cevapların sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olup olmadığını araştırmak amacıyla gerçekleştirilen Kruskal-Wallis testinin sonuçlarına göre, genel olarak yabancı turistlerin eğitim durumlarının, Marmaris'teki turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğine yönelik algı ve tutumlarında farklılıklar ortaya çıkardığını söylemek mümkündür.

Anket sorularını cevaplayan yabancı turistlerin geldikleri ülkeler ile Marmaris'teki turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğine ilişkin ifadelerle verdikleri cevapların dağılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olup olmadığını araştırmak amacıyla uygulanan Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir. Tabloda verilen test sonuçlarına bakıldığında, ankete katılan turistlerin geldikleri ülkelere göre anket formunun üçüncü bölümünde yer alan bazı ifadelerle katılım ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gözlenmiştir. Anlamlı farklılığın ortaya çıktığı ifadelerden ilki “Marmaris'te sürdürülebilir turizm ilkelerine uyulduğunu düşünüyorum” olduğu görülmektedir. Bu ifadeye katılımda, Hollanda ile Almanya, Almanya ile İrlanda, İngiltere ile İrlanda, Hollanda ile Fransa, Hollanda ile İskoçya, Rusya ile İrlanda, Fransa ile İrlanda, İrlanda ile İskoçya ve İskoçya ile diğer ülkelerden gelen turistler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu gözlenmiştir. İstatistiksel olarak anlamlı farklılığın ortaya çıktığı ifadelerden diğeri “Marmaris'in tarihi ve kültürel değerlerinin koruma altında olduğunu düşünüyorum” ifadesidir. Ankete katılan yabancı turistlerin bu ifadeye katılımlarında, Almanya ile İngiltere, Almanya ile Fransa, Almanya ile İrlanda, Hollanda ile Fransa ve Fransa ile diğer ülkelerden gelen turistler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu gözlenmiştir. Anlamlı farklılığın ortaya çıktığı ifadelerden sonuncusu ise “Turizm, Marmaris'in sürdürülebilir gelişimine katkı sağlamıştır” ifadesidir. Bu ifadeye katılımda, Almanya ile İngiltere, Almanya ile İrlanda, İngiltere ile Rusya, İngiltere ile İskoçya, Rusya ile İrlanda ve

İrlanda ile İskoçya'dan gelen turistler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır. Tablo 10'daki sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, anket sorularını cevaplayan yabancı turistlerin, geldikleri ülkelere göre Marmaris'teki turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğine ilişkin ifadelerle verdikleri cevapların dağılımlarında bir farklılaşma olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 10: Bireylerin Geldikleri Ülkeleri İle Marmaris Turizmine İlişkin İfadelere Katılım Ortalamaları Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Ülke	n	Sıra Ortalaması	Anlamlılık	Gruplar arası anlamlı fark
Marmaris'te sürdürülebilir turizm ilkelerine uyulduğunu düşünüyorum.	Almanya	52	219,10	0,013	1-3, 1-6, 2-6 3-5, 3-7, 4-6 5-6, 6-7, 7-8
	İngiltere	165	197,18		
	Hollanda	31	163,76		
	Rusya	35	211,21		
	Fransa	19	221,03		
	İrlanda	30	151,63		
	İskoçya	27	223,50		
	Diğer	31	163,37		
Marmaris'in tarihi ve kültürel değerlerinin koruma altında olduğunu düşünüyorum.	Almanya	52	164,65	0,045	1-2, 1-5, 1-6 3-5, 5-8,
	İngiltere	165	207,25		
	Hollanda	31	173,66		
	Rusya	35	190,84		
	Fransa	19	242,24		
	İrlanda	30	212,13		
	İskoçya	27	194,06		
	Diğer	31	168,34		
Turizm, Marmaris'in sürdürülebilir gelişimine katkı sağlamıştır.	Almanya	52	217,78	0,013	1-2, 1-6, 2-4 2-7, 4-6, 6-7
	İngiltere	165	180,90		
	Hollanda	31	188,31		
	Rusya	35	235,37		
	Fransa	19	211,82		
	İrlanda	30	159,18		
	İskoçya	27	231,17		
	Diğer	31	192,08		

Sonuç

Marmaris ilçesi Türkiye'nin en önemli turizm çekim merkezlerinden birisidir. Uygun iklim özellikleri, çekici plajları ve nitelikli turizm tesisleri ile Marmaris hem yerli hem de yabancı turistler tarafından ziyaret edilmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın verilerine bakıldığında, ilçe özellikle yabancı turistler tarafından daha fazla tercih edilmektedir. Ancak son yıllarda özellikle belediye belgeli tesislerde konaklayan yabancı turist sayısında önemli bir azalışın olduğu dikkat çekmektedir. İşletme belgeli tesislerde ise her yıl artış görülmekle birlikte bu artış beklenenin altında gerçekleşmiştir. Dolayısı ile Türkiye'nin en gözde turizm destinasyonlarından birisi olan Marmaris'te gerek belediye belgeli tesislerde konaklayan yabancı turist sayısının azalması,

gerekse işletme belgeli tesislerde konaklayan yabancı turist sayısının istenen seviyede olmamasının sebeplerinin araştırılması ve bu konuda gerekli önlemlerin alınmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada, Marmaris'i ziyaret eden yabancı turistlerin, turizmin sürdürülebilirliğine yönelik algı ve tutumlarının belirlenmesi ve elde edilecek araştırma sonuçlarının ışığında Marmaris turizminin daha iyi gelişmesine katkı sağlamak amacı ile Marmaris'te turizmin sürdürülebilirliğine yönelik algı ve tutumlarını belirlemek için ilçeyi ziyaret eden yabancı turistlere anket uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizi, frekans analizleri, Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis analizleri ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler neticesinde, Marmaris'i ziyaret eden yabancı turistlerin, turizmin sürdürülebilirliğine yönelik olarak anket formunda yer alan Marmaris'te turizmin sürdürülebilirliğine ilişkin olumsuz ifadelerle yüksek katılım gösterdikleri, olumlu ifadelerle ise düşük katılım gösterdikleri görülmüştür. Bu sonuçlar, Marmaris'i ziyaret eden yabancı turistlerin, Marmaris'te turizmin sürdürülebilirliğine ilişkin kaygılarını ortaya koymasından önemlidir.

Günümüzde dünyadaki çoğu örneklerde görüldüğü üzere turizm endüstrisi, doğal, kültürel ve tarihi değerleri geri dönülmez biçimde kullanmakta ve tahrip etmektedir. Bilhassa doğal kaynakların önemli bir kısmı ekolojik olarak aşırı kullanıma karşı duyarlıdır. Dolayısı ile çalışma sonuçlarında ortaya çıkan, yabancı turistlerin Marmaris ilçesi sürdürülebilir turizmüne ilişkin kaygıları, bölge ve şehir planlamacılarının, yerel yönetimlerin ileriye yönelik planlama ve yürütme faaliyetlerine ışık tutacak nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Kaynakça

- ALAGÖZ, Mehmet, "Sürdürülebilir Kalkınmanın Paradigması", *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, S. 8, 2004, s. 1-23.
- ALAGÖZ, Mehmet, "Sürdürülebilir Kalkınmada Çevre Faktörü: Teorik Bir Bakış", *Akademik Bakış*, S. 11, 2007, s.1-12.
- ALPAR, Reha, *Spor, Sağlık ve Eğitim Bilimlerinden Örneklerle Uygulamalı İstatistik ve Geçerlik-Güvenirlilik*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2012.
- ARONSSON, Lars, "Sustainable Tourism Systems: The Example of Sustainable Rural Tourism in Sweden", *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. II, No. 1-2, 1994, s. 77-92.
- BUHALIS, D.-FLETCHER, J. *Environmental Impacts On Tourist Destinations: An Economic Analysis, Sustainable Tourism Development*, Avebury Athenaeum Press Ltd., Netherlands, 1996.
- BUTLER, Richard W., "The Concept of a Tourist Area Cycle Evolution: Implications for Management of Resources", *Canadian Geographer*, 24:1, 1980.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener-ÇOKLUK, Ömay-KÖKLÜ, Nilgün, *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2014.
- DEMİR, Cengiz-ÇEVİRGEN, Aydın, *Turizm ve Çevre Yönetimi, Sürdürülebilir*

-
- Gelişme Yaklaşımı*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006.
- DOĞANAY, Hayati, *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, 2001.
- EDGELL, David L.-SWANSON, Jason, *Tourism Policy and Planning: Yesterday, Today and Tomorrow*, Roudledge, New York, 2013.
- GARROD, Brian-FYALL, Alan, "Beyond the Rhetoric of Sustainable Tourism?", *Tourism Management*, Vol. XIX, No:3, 1998, s. 199-212.
- GO, Frank M.-MILNE, David-WHITLESS, Lorne J.R., "Communities as Destinations: A Marketing Taxonomy For The Effective Implementation Of The Tourism Action Plan", *Journal of Travel Research*, Vol. XXX/IV, 1992.
- GOELDNER, Charles R.-RITCHIE, J.R. Brent, *Tourism: Principles, Practices, Philosophies*. Jonh Wiley&Sons. New Jersey, 2009.
- HALL, C. Michael-LEW, Alan A., *Understanding and Managing Tourism Impacts: An Integrated Approach*, Routledge, New York, 2009.
- HARRIS, Rob.-LEİPEN, Neil, *Sustainable Tourism: An Australian Perspective*, Butterworth Heinemann, Chatswood, 1995.
- HOLMBERG, Johan-SANDBROOK, Richard, *Sustainable Development: What Is to be Done? Making Development Sustainable: Redefining Institutions, Policy, and Economics*, (Ed. J. Holmberg). International Institute for Environment and Development, Island Press, Washington, D. C., 1992.
- KAHRAMAN, Nüzhet-TÜRKAY, Oğuz, *Turizm ve Çevre*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2009.
- KERVANKIRAN, İsmail-TEMURÇİN, Kadir, "Afyonkarahisar Ekoturizme Yönelik Yerel Halkın Yaklaşımları", *Coğrafyacılar Derneği Yıllık Kongresi Bildiriler Kitabı, 19-21 Haziran 2013*, Fatih Üniversitesi, İstanbul, s. 319-324.
- LANE, Bernard, "What is Rural Tourism?", *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. II, Issue 1-2, 1994, s. 7-21.
- LIU, Zhenhua, "Sustainable Tourism Development: A Critique", *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. XI, No. 6, 2003, s. 459-473.
- MEADOWS, H. Donella-MEADOWS, L. Dennis-RANDERS, Jorgen-BEHRENS, W. William, *Ekonomik Büyümenin Sınırları*, (Çev. Kemal Tosun vd.), İstanbul: İşletme İktisadı Enstitüsü Yayını. No. 112, 2009.
- MUĞLA VALİLİĞİ, *Muğla İli Turizm Sektörünün Kümelene Analizi ve Makro Düzey Stratejik Plan*, Muğla Valiliği, 2010.
- NELSON, Velvet, *An Introduction to the Geography of Tourism*, Rowman&Littefield Publishers, New York, 2013.
- NETO, Frederico, "Sustainable Tourism, Environmental Protection and Natural Resource Management: Paradise on Earth", *International Colloquium on Regional Governance and Sustainable Development in Tourism-driven Economies*, Cancun, 20-22 February, 2002.

- ÖZGÜÇ, Nazmiye, *Turizm Coğrafyası: Özellikler ve Bölgeler*, Çantay Kitabevi, İstanbul, 2011.
- PASKELAVA-SHAPIRA, Krassimira, “Innovative Partnerships For Sustainable Urban Tourism: Framework Approach and The European Experience”, *Travel and Tourism Research Association European Conference: Creating and Managing Growth in Tourism*, Stockholm, Sweden, 2001.
- SIMON, Fernando J.G.-NARANGAJAVANA, Yeamduan-MARQUES, Daniel P., “Carrying Capacity in the Tourism Industry: A Case Study of Hengistbury Head”, *Tourism Management*, Vol. XXV-II, April, 2004, s. 275-283.
- SARKIM, Mustafa, *Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Turistik Ürün Çeşitlendirme Politikaları ve Antalya Örneği*, (Basılmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İzmir 2007.
- SARKIM, Mustafa, “Değişen Seyahat Eğilimleri Kapsamında Sürdürülebilir Turizm Anlayışının Turizm Politikaları Üzerine Etkileri”, *2. Ulusal İktisat Kongresi /20-22 Şubat 2008 /DEÜ İİBF İktisat Bölümü*, İzmir – Türkiye, 2008.
- SONAT, Arslan, “Çevrenin Turizm Planlaması İçindeki Yeri”, *II. Ulusal Turizm Kongresi Bildiri Kitabı*, Kuşadası, 1991.
- SÜDAŞ, İlkay, *Avrupa Ülkelerinden Türkiye'nin Batı Kıyılarına Yönelik Göçler: Marmaris Kuşadası Ve Ayvalık İlçelerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2012.
- SWARBROOKE, John, *Sustainable Tourism Management*, CABI Publishing, London, 2004.
- TUNA, Muammer, *Turizm, Çevre ve Toplum: Marmaris Örneği*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2007.
- URRY, John, *Turist Bakışı*, (Çev. Tataroğlu, E.-Yıldız İ.), Bilge Su Yayıncılık, Ankara, 2009.
- WORLD COMMISSION ON ENVIRONMENT AND DEVELOPMENT (WCED), *Our Common Future*, Oxford: Oxford University Press, 1987.
- WTO, *Agenda 21 for the Travel and Tourism Industry*, 1996, Erişim Tarihi: 15.01.2015, <http://www.world-tourism.org/sustainable/doc/a21-def.pdf>
- YEŞİLTAS, Murat-DEMİRÇİVİ, Burak Murat, “İş Görenlerin Yıldırma Eylemlerine Maruz Kalma Durumları Üzerine Bir Araştırma: Antalya Örneği”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, c. XXI, S. 2, 2010, s. 199-217.
- YAVUZ, Ercan-ZİĞİNDERE, Yahya Önder, “Sürdürülebilir Kalkınmanın Turizme Etkisi”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. III, S. 4, 2000, s. 322-336.

<http://www.kultur.gov.tr/> (05.11.2015)

<http://www.tuik.gov.tr/>(05.11.2015)